

Угљеша Шајтинац

Банат

Велики Бечкерек - Палић
2002/03.

Лица

Магдалена Волф (14)

Светислав (17)

Јозеф Волф (60)

Добривој (19)

Ервин Волф (18)

Ђурђа (15)

Матијас Хојзер (25)

Између слика, као звучни лајт-мотив, чује се непрепознатљива, оригинална мелодија која је одсвирана на банатским гајдама. Глумци се моле да не користе идиотско-развучени банатски акценат већ дискретно успоренији говор, што и јесте карактеристично за банатски акценат, за разлику од првопоменутих, лакрдијашке варијанте.

1. У тамноплавој позадини. На ланцу који завршава са прикаченом металном ведром држи се Магдалена, лагано се врти над тамом која покрива сцену.

МАГДАЛЕНА: Рекла сам им да нећу дуго... А, сад има већ два сата како сам отишла... Можда је тата већ рекао Ервину да узме бицикл и пође у село, да ме тражи... Али, они ме неће наћи... Никад више... Чобан ће извући моје тело. Препознаће ме по овој хаљини. Ако ми жабе поједу лице... Да ли се твоје лице променило када си умрла?... Боле ме руке... Лепо ми је да слушам како се речи одбијају од зидова и како одјекују... Јако сам љута на све вас. Нису сачекали да порастем. Разделили су хаљине и блузе. Сигурно је било врло лепих. Морала си им рећи да сачекају. Ервин те се сећа. Он много лаже, али, свакако да те се боље сећа. Каже, да ме је он држао кад си ти лежала мртва и пазио да не направим неку глупост. Плакао је. Лаже. Ја никад нисам видела Ервина како плаче. Једном га је тата ударио каишем али он се ни померио није. Сав се зацрвенео, стиснуо песнице и тако је стајао... Он неће плакати кад сазна. Тата ће плакати. Он ништа не ради. По цео дан пуни своју лулу и пућка. Њиву је дао другима да раде. Коње је продао. Имамо цвеће и поврће... Ја сам везла. Сасвим сам научила све о везењу. Ервин и тата ће имати толико лепих везова по кући. Они ће их сећати на мене... Не могу више да се држим... Све ме боли... Мама, све ме боли...

Мрак.

2. Двориште - кућа Волфових. Двориште, то је само један осветљени угао сцене у којем се види шамлица поред једне разбокорене руже. Кућа, то је само један сто, један кревет-канабе, једна зидана пећ, орман за одећу и парче зида. Сви предмети прекривени су белим платном са извезеним мотивима: цвеће, анђели, воће, млади љубавни пар, разне шаре, разнобојне. На шамлици, у дворишту, седи Јозеф Волф и пуни своју лулу. У кући, Ервин Волф намешта урамљену репродукцију на зид, портрет Адолфа Хитлера. На рукаву сакоа има траку са кукастим крстом. Између куће и дворишта је део сцене у мраку, и он се, после партија које се могу сматрати паралелном радњом, може осветлити и тако повезати дијалог онога на прагу куће и онога у дворишту.

ЈОЗЕФ: Деца, Ана, са пуно права мисле о мени све најгоре. Чини ми се да сам ја за њих само «онај лудак што по читав дан седи у дворишту и пућка из своје луле». Стар сам за њихове игре. Магдалена везе. Откако је пронашла твоју кутију са концима и шиваћим прибором, не могу да се надајем новаца за платно. Врло је вредна и предузимљива. Кад сам јој рекао да немам више намеру да јој сваког месеца купујем четири метра платна, она се снашла, однела једну од јастучница коју је прекрасно извезла на пијац и сама трговала. Продала је јастучницу и имала за два метра платна. Не мешам се. Хоћу да кажем да ми се чини, да сам све мање потребан...

Ервин намести слику и одмакне се од зида. Поздрави слику уздигнутом десном руком и запева.

ЕРВИН: „Heil dir, mein Heimatland!
Heil dir, du schönes Land!

Heil Ort um Ort!
Ewig zu Gottes Ehr!
Zeuge, was groß und hehr,
Rage von Fels zu Meer
Der Freiheit Hort!“

ЈОЗЕФ: Ти си за мене била спас, Ана. Дуго сам те чекао. До тада сам имао пуно времена да размислим. Било је и других девојака. Сећам се, са колико сам снаге и вере, бодрио себе. Стрпи се, Јозеф, не узимај за озбиљно све те приче... Мислим на то, колико су ме и покојни родитељи и остала родбина наговарали да се коначно одредим. Могао сам оженити неку другу. Замисли то, Ана...

ЕРВИН: «Mich reizt Begeist`rung hin,
Daß ich ein Deutscher bin,
An Seel` und Leib
Daß, wenn auch schmerzensmatt,
Auf armer Lagerstatt,
Mich doch geboren hat
Ein deutsches Weib.“

ЈОЗЕФ: Зашто бих био узнемирен због тога. Просто, до једног тренутка, човек, са узбуђењем очекује да му живот нешто да. И живот му да. То увек буде нешто, макар и мање него што очекујеш. Онда, са истим узбуђењем, очекује да тако потраје. Ја сам сада веома задовољан. Не тражим више ништа. Ти ћеш увек бити ту. Деца ће поћи својим путем. Ја ћу подносити старост. Било би ми веома тешко да те нисам имао поред себе. Скоро толико тешко као што ми је сада. Улењео сам се. Претворио сам се у све оно што ти не би волела да имаш поред себе. Ја се, у ствари, непрекидно бојим. Осећам да сам слаб. Наравно да би било лепо да ме живот још нечим изненади, али, ја се тога бојим, Ана. Не

бих имао снаге. Радостан сам што то знам. Пасем своје парче ледине ко матор коњ и чекам да ме сопствени залогаш задави. А, како је теби?...

ЕРВИН: «Ja, einen heil'gen Eid
Schwört, die ihr Deutsche seid,
Deutsch liebt und glaubt!
Handschlag darauf und Kuß,
Ewiger Bundesschluß,
Ein Volk aus einem Guß,
Ein Herz! Ein Haupt!»

Мрак.

3. *На колима. Са уздама у руци, Добривој, поред њега седи Светислав. Добривој је одевен скромније, преплануо. Светислав је у отменијем, грађанском оделу.*

СВETИСЛАВ: Разведри се, Добривоје! У свему овоме има и добрих ствари. Ето, провешћемо једно лето, као кад смо били балавци. Ићи ћемо на Тису, да се купамо... Биће игранки у селу. Је л' има лепи' девојака? Твоја сестра, Ђуђа, сигурно је порасла... Сигурно. Кад би ти долазио колима у град, по мене, да се ово није десило? Знаш ли ти, какав сам ја живот оставио за собом? Богата тетка, Београд, отац шаље новце, ја могу да бирам факултет, теткине другарице ми узимају меру па ме гледају кд да сам им зет. Биоскопи, Добривоје! Биоскопи! Гледао сам све филмове који дођу!... Који су филмови најбољи, вајде?

ДОБРИВОЈ: Швабски, вероватно...

СВETИСЛАВ: Не, Добривоје. Амерички. Дали си гледао неки од гангстерских филмова? Каубојских?

ДОБРИВОЈ: Нисам. Мој стриц је био гангстер. У Чикагу. Убили су га кад је изгубио све паре у коцкарници.

СВETИСЛАВ: Ето, видиш. Зато су амерички филмови бољи од осталих. Они говоре о животу на узбудљив и убедљив начин. Они приказују сву суровост света у којем живимо. Глумци су им бољи... Велики недостатак биће то што ће немачка пропаганда сада форсирати своје филмове.

ДОБРИВОЈ: То ће бити најмања мука. Само нек престану да бомбардују и да одводе људе...

СВЕТИСЛАВ: Шта ти знаш о томе? Ја сам био у Београду кад је немачка авијација бомбардовала град. То је била манифестација силе. Свет тако нешто није видео. Над градом су се надвијали црни облаци. Страшна освета...

ДОБРИВОЈ: Освета?

СВЕТИСЛАВ: Пакт је требало потписати. Не би било разарања. Ускићена маса необавештених кличе и урла у славу ината.

ДОБРИВОЈ: И ја сам клицао.

СВЕТИСЛАВ: Не сумњам. Сигурно си и заставама махао. Како сте само насели... Без сумње, ту је било добре организације.

ДОБРИВОЈ: Народ је ишао срцем.

СВЕТИСЛАВ: У томе је проблем. Није ишао главом. Сутрадан, после свега, кад су на трговима осванули немачки војници, свима су носеви пали. Каква војска, а?! Какве униформе. Шлемови. Камиони са цирадама. Мотористи. Никад нисам видео тако добро организовану војску. Гледао сам како искачу из камиона, пребројавају се, онај што је био у приколици мотора мења оног што вози, постављају ограде, распоређују страже...

ДОБРИВОЈ: А неки им чак и помажу.

СВЕТИСЛАВ: Не, него треба да им се супротставимо. Све да нас побију. Ниси гледао каубојске филмове. Тамо, кад десет Индијанаца крене на дилижансу са луковима и стрелама, он сам, каубој, скине их с пушком... "Винчестерком"... Жедан сам, стани код бунара да се умијемо...

Мрак.

4. Двориште - кућа Волфових. Ервин стоји испод слике Адолфа Хитлера. У дворишту седи Јозеф Волф и пућка дим из своје луле.

ЕРВИН: Ми, банатски Немци, мој вођо, у потпуности смо спремни да се одазовемо светој дужности одбране и борбе...

Ервин се одмакне, окрене према дворишту и обрати се оцу.

ЕРВИН: Мађари су покушали да организују неку милицију, знате, оче... Били су смешни. Тамо, у граду. Наши су их војници разоружали и онда су добили ногу у дупе! Шта они мисле?... Банат је света земља принца Еугена од Савоје. Ми дајемо подршку фиреру и оружаном сили Трећег рајха. Банат ће и званично постати саставни део Трећег рајха! То је остварење вековних тежњи немачког народа који је живео под јармом туђинске власти... Ето, коначно смо надмудрили Мађаре!

ЈОЗЕФ: Какву си то песму, тамо, као лудак, певао?

ЕРВИН: То је химна банатских Немаца.

ЈОЗЕФ: И помињу се »стене и море«. Има ли, сине, у Банату, стена и мора?

ЕРВИН: Нема. Али, ако смо сада поново спојени са отаџбином, онда, то је свака стена и свако море које је у границама Трећег рајха...

ЈОЗЕФ: Која је то отаџбина?

**IZOSTAVLJENE
STRANICE...**

МАТИЈАС: Нећеш се љутити?... Разумећеш ме?...

СВЕТИСЛАВ: О чему се ради?

МАТИЈАС: Ја и другима испуњавам жеље, али, увек уз неку малу надохнаду. Неко ми да цигарету, неко двопек, конзерву...

СВЕТИСЛАВ: Разумем... Сачекај...

Светислав отвори руксак. Пође руком унутра и оданде извади Магдаленину везену марамичу. Загледа се у њу.

МАТИЈАС: Ако немаш ништа... Нема везе... То је моја омиљена песма... Пустићу је, свакако... Слушај... Пусти сад... Слушај речи... Ти ћеш разумети... Тако једноставно, а лепо...

*Матијас спушта иглу на плочу, седне на кофер. Креће песма «**Ich weiss, es wird einmal ein Wunder geschehn**». Светислав зажмури, на другом крају сцене, под снопом светла, укаже се Магдалена која у скромној одећи, измучена, отвара уста и без гласа, гестовима подражава, као да она пева песму која се чује. Светислав, без покрета, стоји, жмурећи. Мрак. Крај песме.*

ЗАВЕСА

Југословенско Драмско Позориште
Краља Милана 50
11000 Београд

Управник
Бранко Цвејић

Уметнички директор
Горчин Стојановић

Програм приредили
Јелена Ковачевић,
Марина Миливојевић-Мађарев
и Горчин Стојановић

www.jdp.co.yu
Телефони благајне 2644 447 и 3061 957

Штампа
ДМД
Тираж 300